

**HEINRICH
STANGL
GMBH**

INNEREIEN
Tel. 17 21 02

FÄLT

#3

Hej vemod och melankoli

Sally Müller..... 3

Kenneth Åström 4

Rahua Mäkilä 6

Søren Behncke..... 8

Stefan Wistrand 10

Julia Rubulis 11

Marko Mäetamm 12

Sarah Jost..... 14

Maria Hallberg 16

Trine Søndergaard 18

Ivars Drulle..... 20

Plats för vemod

Sally Müller 22

Cajsa von Zeipel 26

Paula Urbano..... 34

Lars-Erik Wahlberg..... 40

Gudjón Ketilsson 41

Emma Strindmar Norström..... 44

Efterord

Caroline Malmström 46

Kolofon 48

INNEHÅLL

HEJ VEMOD OCH MELANKOLI

Tidskriften Fält utges av Art Lab Gnesta två gånger om året och blandar dokumentation från olika projekt med nya texter och konstnärliga experiment i tidskriftsform. Detta nummer, Fält #3, är ett samarbete med Eskilstuna konstmuseum som utifrån deras satsning Nordic Art Station ytterligare ska utforska begrepp som vemod och melankoli.

På triennalen Nordic Art Station 2013 hos Eskilstuna konstmuseum (28 augusti–10 november 2013) visas samtidskonst från Sverige, Danmark, Norge, Finland, Island, Lettland, Estland och Litauen. Under titeln *Merry Melancholy* och med hjälp av de tre delarna *word, art, sound* undersöks den nordiska och baltiska melankolin.

Men vad är melankoli och hur nära står den begreppet vemod? Har vi som besökare av triennalen fått svar på vad melankoli är? Eftersom det är ett brett ämne som uttrycks främst genom personliga känslor och åsikter har jag som redaktör till Fält #3 gått på jakt efter olika intryck och uppfattningar om temat. Olika röster, som konstnärer, deltagare i årets produktioner hos Art Lab Gnesta och Eskilstuna konstmuseum och andra regionala profiler ger svar på vad begreppen innebär och hur man kan arbeta konstnärligt utifrån temat.

Dessutom diskuteras hur vemod kan förknippas med en plats i texten *Plats för vemod* där jag drar paralleller till konstfestivalen Ruhrtriennale i Tyskland som äger rum i Ruhrgebiet och utspelar sig delvis på ett gammalt industriområde.

Trevlig läsning och fördjupning i vemodets och melankolins värld!

Sally Müller
frilansande curator Köln/Stockholm, redaktör för Fält #3

KENNETH ÅSTRÖM

Projektledare för Nordic Art Station 2013 med titeln *Merry Melancholy* och verksamhetsledare för Eskilstuna konstmuseum.

Vad är bakgrunden till triennalen Nordic Art Station och vad betyder den för Eskilstuna konstmuseum?

Projektet startade 2007 då vi ville formulera en profil för konstmuseet. Sedan 1950-talet har Eskilstuna utvecklat en unik relation med Finland. Arbetskraftsinvandringen har medfört att uppemot 20% av befolkningen har sina rötter på andra sidan Östersjön. Ett alltmer fördjupat kultursamarbete har därför utvecklats under åren. Det kröntes under stadens 350-årsjubileum 2009 med den stora svensk-finska utställningen *Ei saa päittää* på Eskilstuna konstmuseum. Utställningen blev uppmärksammas vilket ledde till en ingående dialog med politiker, tjänstemän och sponsorn Kraft och Kultur kring en fortsättning av projektet.

Vi lyfte Eskilstuna med detta samtidigt som det gav Eskilstunaborna en god inblick i vad som händer i konstvärlden. Det borde egentligen finnas ett evenemang varje år som lyfte den nordiska samtidskonsten i ett europeiskt perspektiv. Det blir lätt så att konstnärerna söker sig direkt till arenor som London, Amsterdam, New York. Det bor närmare 23 miljoner människor i

Norden och Baltikum, vi skulle kunna vara en faktor att räkna med. Behovet att skapa finns, men konstnärerna träffas alltför sällan över gränserna. Kunskapen om varandra är oerhört liten trots att vi historiskt har väldigt mycket gemensamt.

Förhoppningsvis hittar vi något i och genom projektet som blir betydelsefullt även för andra. Vi blir navet samtidigt som vi genom den utformning som projektet har, möjliggör en korsbefrukning av konsten, orden och musiken. Det är ett långsiktigt projekt som vi ska jobba in och det tar ett antal år att etablera. Ett exempel på det är Open Art i Örebro. Vi har såväl ambition som motivation till att försöka göra Nordic Art Station till någonting bra för konsten, Eskilstuna som stad och museet som institution.

Vad förknippar du personligen med vemod eller melankoli? Vad är det för dig?

Var tredje år jobbar vi med en övergripande utställning som innefattar åtta länder. Då är det viktigt att hitta ett tema för att lättare kunna fånga upp de konstnärer som kan representera respektive land. Vi arbetar sedan några år med ett flexibelt nätverk av co-curators i de olika länderna i syfte att få bra ingångar till respektive lands konstscen. Utifrån ett första urval så åker vi oftast dit och träffar konstnärerna, tittar på deras portfolio och besöker deras ateljéer.

VEMOD ÄR KORTSIKTIGT

Vemod är kortsiktigt. Man kan känna en viss sorg (vemod) över händelser som kommer och går i vardagen. Men melankoli tolkar jag mer som ett sinnestillstånd, som ibland kan gå över till ett sjukdomstillstånd. Jag förknippar alltså melankoli med ett mera djupgående sinnestillstånd, än vad ett kortsiktigt vemod är.

Hur ser vemod och melankoli ut i Eskilstuna?

Eskilstuna är i mycket en spegel av Sverige. Här finns det mesta som präglar övriga delar av landet. En jantelag som sätter lite prägel på samhället.

Det kan lätt bli lite tungsinne som ibland kan övergå i något som kan kallas melankoli. När man i mellan- och södra Sverige berör ämnet tungsinne så tar man ofta Norrland som exempel. Den allmänna uppfattningen är att öppenheten är mindre och jantelagen mer utbredd när du kommer längre norrut i Sverige. Jag är själv uppvuxen i Umeå och har en helt annan bild.

Vad är Eskilstuna konstmuseum för en historisk plats? Vad har den för egenskaper?

Eskilstuna är i grunden en industristad för manufaktur tillverkning. Det här är Volvos gamla industriområde som de successivt lämnat, samtidigt som andra etableringar flyttat in. Det sista som Volvo lämnade var härdverket där det nu ska byggas ett nytt badhus. Hela monteringshallen har blivit en idrottsarena. Sörmlands Musik och Teater flyttar nu hela sin verksamhet till

området. Här finns även hotell, museer, folkhögskola, arkitekturbyrå och en science park. Konstmuseet öppnade sina nya lokaler i området juni 2006 i den gamla kugghjulsverkstaden som etablerades 1917. Området är på god väg att etablera sig som ett centrum för kultur- och fritidsaktiviteter, utbildning och företagande.

Vad har du för vision med Eskilstuna konstmuseum?

En vision är att vi får fortsätta som vi gör och att vi även fortsättningsvis kan vara en arena för samtidskonsten.

Jag har också en dröm. Jag tror nämligen att den vita kuberna i längden inte kommer att ha lika stort berättigande. Skulle vilja vika ner väggarna och öppna upp museet i större utsträckning än vad som görs idag. Jag menar inte att vi ska riva, vi ska bygga vidare på det vi har. Önskar att vi hade en arena till, gärna en ganska ruff lokal. En plats för alternativa och nya uttryck, där fler får möjlighet att komma in och visa upp sig och som drivs av Eskilstuna konstmuseum som institution. Museet får aldrig bli sig själv nog, det är en jättefarlig väg. Vi måste lyssna på omvärlden och vi måste kunna ge fler möjlighet att få vara med och utveckla det som görs inom ramen för vår institution.

Det är också en vision, att sprida samtidskonst och förklara vad det är genom att se till att besökarna känner sig välkomna till museet oavsett bakgrund. Det ska vi fortsätta att utveckla i vårt arbete med det "goda värdskapet".

RAHUA MÄKILÄ
Målare från Finland som visar tre verk
på Nordic Art Station på Eskilstuna
konstmuseum.

Rahua Mäkilä, *Stella*. Foto: Ville Löppönen, 2013

**Tycker du att ungdomen, som är
närvarande i dina arbeten, blivit mer
melankolisk?**

I åratal använde jag akrylfärg för att
åstadkomma mer ytliga bildvärldar, jag
blandade influenser från musikvideor,
reklam och mode. Jag är färdig med
det nu. Jag vill hitta något att ersätta
det snabba livet. Så kanske är det mer
melankoli i mitt arbete nuförtiden. Att
åldras har fått mig att arbeta med olja,
och det har lugnat ned mitt tempo.

Vad är "finsk melankoli" för dig?

Finsk melankoli. Hmm, att sitta tyst
i bastun med dina vänner eller med folk
du inte känner. Men det är vacker
melankoli. Inte deprimerande melan-
koli. Om man kan säga så.

**Ditt verk *Stella* (2012) är sorgset, ett
porträtt av en person som gråter och
tårarna påminner om mystisk, svart
spets. Är sorgsenhet och mystik sam-
mankopplat för dig?**

Jag har alltid arbetat med frågor som
gör mig nedstämd eller orolig. Så
kanske har det alltid funnits en viss
sorgsenhet i mitt arbete. Nu uttrycker
jag bara det på ett annat sätt än tidigare.

JAG VILL HITTA NÅGOT ATT ERSÄTTA DET SNABBA LIVET

SØREN BEHNCKE

Dansk konstnär som också är känd som Papfar eller Bagman. Han bidrar med verk både inomhus och utomhus till Nordic Art Station 2013.

Vad är "dansk melankoli" för dig?

Jag antar att vi skandinaver är i samma dike, vi är alla som små växter. Vi behöver något att dricka och mycket sol. Under ett år i Skandinavien är det långa perioder med för lite av det sistnämnda, vilket ofta leder till mycket av det förstnämnda.

I ditt verk *King of the Road* (2009) visar du oss en särskild typ av lastbil som inte går att hitta i Sverige. Är de vanliga i Danmark? Blir du melankolisk, eller nostalgisk, av en sådan lastbil?

En bra sak med konst är att den ger rum för tolkning. När jag byggde *King of the Road* 2009 berörde verket handel. Hur vi alla varje dag är i kontakt med hela världen genom sakerna vi använder, vad vi klär oss i, maten vi äter. Mycket av detta levereras i kartonger med en logotyp på. Och allt är *made in Italy* eller *made in Germany* eller *made in China* eller *made in Gnesta*. Jag får samma känsla av att se på lastbilen med kartongerna som av att vara på en flygplats, tågstation eller i en hamn. Världen är inom räckhåll. Självklart framkallar det också andra tankar, som

miljöförstörelse, objekt vs. tankar o.s.v.

Men curatorn för Nordic Art Station, Lars-Erik Wahlberg, såg lastbilen i ett melankoliskt ljus. Och jag antar att det handlar om förgänglighet. Mycket av mitt arbete har med det att göra, som kartongerna, återvinningen och arbetet på gatan där de olika interventionerna pågår i timmar eller ett par dagar. Det är som att ingenting varar för evigt. Precis som tiden passerar, blir sakerna i kartongerna utdaterade. Försvinner till den gamla goda tiden.

För Nordic Art Station har du också producerat ett antal arbeten utomhus. Vad handlar de om, och hur är de kopplade till temat *Merry Melancholy*?

Jag arbetar framförallt utomhus på gatorna när jag är inbjuden att delta inomhus. I museet eller galleriet möter du framförallt människor som påminner om dig själv. Och chansen att lära sig något nytt är liten jämfört med de människor du (och din konst) möter utanför institutionerna. Jag brukade arbeta med kartongskulpturer på gatorna under mitt alias Papfar. Men nuförtiden gör jag mest plastpåse-broderier under namnet Bagman. Alla har en kökslåda full av plastpåsar. Igen – ett element av förgänglighet. Broderiet med "Eskilstuna" är lekfullt nonsens som bara tilltalar en grupp i Sverige. Det är en hyllning till Eskilstuna.

FÖRSVINNER TILL DEN GAMLA GODA TIDEN

Sören Behnckhe, *King of the Road*. Foto: Josefine Bolander, 2013

Sören Behnckhe aka Bagman, *Plastic Bag Embroidery*. 2013

STEFAN WISTRAND

Ansvarig för musikdelen på Nordic Art Station *Merry Melancholy*.

Triennalen Nordic Art Station består av de tre delarna *art, word, sound*. Du har varit ansvarig för delen *sound*.

Valde du bara melankoliska band när du satt ihop programmet till projektet?

Bara några av bokningarna kan sägas på ett mer handfast sätt gå in under rubriken "melankoli". Då tänker jag främst på jazzgruppen Open Trio, som spelade på vernissagen. Där tyckte jag det var väsentligt att det fanns en stark anknytning. Open Trio rubricerar sin musik som: "melankolisk fri jazz med en touch av folkmusik". Båda bokningarna i NAS:s mellanperiod var också melankoliskt rotade – folkmusikduon Rydvall/Mjelva och klassiska duon Fairytale. De senare framförde ett program med melankolin som röd tråd, med musik från renässansen till nutid. Alla med glädjen under melankolin lurande runt hörnet.

Hur urskiljer sig musiken av Olöf Arnalds från Island, Zebra Island från Estland och Sofia Jannok från Sverige? Är de melankoliska på olika sätt?

Svaret är helt enkelt ja på den frågan – de bär melankolin på olika sätt. Olöf

Arnalds musik kommer ur folkmusiken och vissången. Mest gör hon egen musik, men framför också rent traditionella sånger. Det finns även ett mörkt stråk i Zebra Islands elektroniskt baserade popmusik. Sofia Jannok kommer direkt ur den samiska musiken med jojken i botten.

Konserter ägde rum på olika platser. Hur interagerade den med de andra två delarna *art* och *word*?

I en av de bokade akterna fanns alla delarna ord-musik-konst på plats och det var i Tuomo Haapala Ensemble. Där fanns konsten i form av Vebjörg Hagene Thoes vävnader, Arto Melleris lyrik och Tuomo Haapalas musik. Open Trio, Rydvall/Mjelva och Fairytale hade sina konserter bland konsten på Konstmuseet. Finissagen har sina konserter i Konstmuseets stora hall. Inriktningen på musikstilarna i den avslutande delen är på nordisk musik i framkant precis som den omgivande konsten kan sägas vara nordisk konst i framkant.

ETT MÖRKT STRÅK

JULIA RUBULIS

Bor i Gnesta där hon är del av Gnesta konstnärliga ungdomsråd, ett projekt som drivs av Art Lab Gnesta. Hon går på förberedande konstskola och gillar att skriva och uttrycka sig genom måleri och skulptur.

Vad är melankoli och vad är vemod för dig? Tycker du att det finns en speciell form av nordiskt vemod eller melankoli?

Melankoli för mig är när du har sjunkit så långt ner i det bottenlösa mörkret att du förstår att det är försent att dra sig ur. Du blickar upp och ser en strimma ljus som letat sig fram i mörkret men inser att du aldrig kommer att nå den och du finner därför glädje i galenskapen och skrattar högt med tårarna rinnandes över dina kinder och du ger upp för det finns inget att tänka eller reflektera över längre mer en att ljuset finns där uppe men att du aldrig någonsin kommer kunna nå det igen.

Jag tror att melankoli kan var olika för alla men ändå lika. Det finns inga rätta svar på känslor för känslor är uppblandade och inte särskilt konkreta.

Men jag tror inte att det är annorlunda på grund av etnicitet, utan snarare från människa till människa.

Om du skulle göra ett projekt eller konstverk om vemod eller melankoli hur skulle det ser ut? Hur kan man framställa bäst vad det är/innebär och hur det känns genom konsten?

Om jag skulle välja att jobba med melankoli i ett konstverk skulle jag använda mig mycket av mörker och en liten del ljus och en del absurda ljusa motiv. Samplade ljud av skrattblandad gråt är melankoli för mig.

**NÄR DU HAR SJUNKIT
SÅ LÅNGT NER I DET BOTTEN-
LÖSA MÖRKRET ATT DU
FÖRSTÅR ATT DET ÄR FÖRSENT**

MARKO MÄETAMM

Konstnär bosatt i Estland. Intresserar sig i sina verk på Nordic Art Station främst för vår förmåga att skilja offentligt från privat.

Marko, du deltar i Nordic Art Station med en serie målningar. De är väldigt färggranna, som serierstrippar, men samtidigt sorgsna. Hur kombinerar du dessa sinnesstämningar? Gör du narr av melankolin?

När jag är i arbetet tänker jag aldrig på glädje, sorgsenhet eller hur mitt arbete nu kommer att framstå. Mitt arbete är ofta väldigt självbiografiskt och är därför väldigt viktigt för mig. Att använda eller inte använda färg är mer en fråga om estetik... Jag tror nog att jag måste använda färg för att göra betraktaren nöjd eller för att få målningen att bli bra. Färggranna verk kan vara sorgsna, och svartvita verk kan vara glada, det är inte relaterat enligt mig. Jag använder inte färger efter deras symboliska innebörd. När jag gjorde dessa arbeten tänkte jag varken på glädje eller melankoli, men det gör inget om människor finner både och i mitt arbete.

VÅRT DAGLIGA TILLSTÅND, AUTOMATISKT, NÄSTAN SOM ATT ANDAS

Vad är "estnisk melankoli" för dig?

På estniska låter melankoli som något mjukt och varmt och snarast positivt. Som en vän. Jag tror att vi ofta glömmer att uppmärksamma det tillståndet och märker det mer när det kommer i sina mörkare former. Jag tror att melankoli är vårt dagliga tillstånd – automatiskt, nästan som att andas.

Marko Mäetamm, *I want to break free, Going to the cinema, Come on, shoot!*
Foto: Josefine Bolander, 2013

SARAH JOST

Svensk konstnär bosatt i Norge, landet som hon också representerar på Nordic Art Station. Hon har ett intresse för det bortglömda som hon gör till temat i olika verk.

Vad är "svensk melankoli" för dig?

Jag är väldigt osäker på om det existerar en specifik svensk melankoli och vad som i så fall skulle känneteckna den. För mig är det mer naturligt att tänka nordisk eller skandinavisk melankoli som de gjort på Nordic Art Station. Melankolin yttrar sig som en klang som går igen i konst, musik och litteratur, en klang som i tillägg till att vara melankolisk också kan innehålla drag av svart humor.

Finns det en skillnad mellan melankoli och vemod?

Det tycker jag att det gör, jag tolkar melankoli som ett (sinnes)tillstånd som innehåller dystra, mörka drag. Vemod upplever jag mer som en förbigående känsla eller stämning av sorg, förlust.

I din serie *Lyssna till den granens susning vid vars rot ditt bo är fäst* som visas på Nordic Art Station transformerar du gamla böcker. Hur är melankoli (eller vemod) kopplat till nostalgi i dina verk?

De sista åren kan man nog säga att mina verk har en melankolisk ton, och en del kanske skulle tillskriva dem nostalgiska

drag, men varken melankoli eller nostalgi är termer som varit viktiga när verken blivit till, även om jag förstår att det är begrepp som kan kopplas samman med dem.

Lyssna till den granens susning vid vars rot ditt bo är fäst består av

ETT INBYGGT HOT

böcker funna i ett övergivet hus på den svenska landsbygden, titeln kommer från en av böckerna i serien, en skolbok från början av nittonhundratalet. Böckerna bär spår av sina och husets tidigare ägare och är i sig vackra objekt, men de innehåller också ett inbyggt hot om att husen krossas om de stängs. För mig handlar *Lyssna till den granens susning vid vars rot ditt bo är fäst* om

en längtan efter något som är på väg att försvinna, att allt i dagens samhälle går så fort så att vi mister kontakten med naturen som vi egentligen är beroende av för att leva. Det är en vemodig känsla, men inte nödvändigtvis en nostalgisk.

Sarah Jost, *Lyssna till den granens susning vid vars rot ditt bo är fäst*.
Foto: Eddie Lundgren, 2013

MARIA HALLBERG
Konstnär och länskonstkonsulent
i Sörmland.

Som länskonstkonsulent är du nätverksbyggare och arbetar i länet på uppdrag av regeringen, landstinget i Sörmland och Eskilstuna kommun. Du rör dig mellan konst och politik och träffar många personer under din arbetstid. Vad är vemod för regionen du arbetar i?

Jag kan inte komma på ett specifikt vemod här i regionen. Däremot har jag ofta fått höra att orden ”att stå med mössan i hand och bocka” när man ska beskriva och förklara mentaliteten här i länet, det vill säga att länet historiskt är präglad av förhållandet mellan rikemannen och arbetaren. Den här bilden lyfts fram ofta, det är viktigt att ha den med sig, men det är ännu viktigare att inte fastna i den, våga utvecklas och inse att länet med dess invånare i dag är något annat.

Hur skulle du beskriva nordiskt vemod? Vad betyder känslan för Skandinavien/Norden?

Ett vemod för mig är en saknad av något som var. Jag vet inte om man har ett gemensamt nordiskt vemod, det finns nog egentligen många olika sorters vemod här. Snarare är det kanske så att när man vill spegla det som är skandinaviskt/nordiskt, lyfter man nog mer fram känsloläget melankoli.

När jag själv gick min konsthögskoleutbildning, fanns just diskussionen kring om det finns något gemensamt skandinaviskt/nordiskt i konsten, åsikterna kring det här var skilda. Under det året då jag var gästelev på Konstakademin i Düsseldorf, blev det dock tydlig för mig själv, att jag tycker att det faktiskt finns något gemensamt. Ett annat förhållningssätt till konsten,

FÖRHÅLLET MELLAN RIKEMANNEN OCH ARBETAREN

än vad jag tyckte att konststuderande från icke nordiska länder hade. Jag har svårt att sätta tummen på vad det är. Kanske att samtidskonsten i Skandinavien utgår så mycket från oss själva och det samhälle vi befinner oss i. Kanske har vi som likhet att vi i detta berättande oftast väljer att lyfta fram de mindre ljusare sidorna... ett poetisk melankoliskt berättande. Kanske är det också likheterna i vårt samhälle och natur, som gör att vi känner igen oss i de här berättelserna.

Kan man säga att Sveriges största samtida vemod handlar om det pågående tappet av välfärdsstaten?

Det beror nog helt på vem du frågar, vad den personen har för värderingar, erfarenheter och för politiska åsikter. Min personliga förhoppning i frågan som beskrivs, är att man inte hamnar i ett paralyserande vemod, utan att man skapar kraft att handla för att bevara det som finns kvar samt att bygga upp strukturer igen, för bättre välfärd.

Du har ditt kontor på Eskilstuna konstmuseum och följer deras arbete. Vad har du fått för svar på vad vemod är genom att se triennalen *Merry Melancholy* på Eskilstuna konstmuseum? Finns det ett verk som du vill lyfta fram? Ett verk som talade till dig eller som svarade på frågan vad vemod är? Jag har nog egentligen inte fått några nya svar utan kanske mer bekräftelse på det jag upplevt tidigare. Fast det jag fått bekräftelse på är snarare det melankoliska än vemodet. För mig är det som sagt en skillnad i betydelse mellan vemod och melankoli.

De verk som personligen tilltalar mig mest, för att de på ett vackert poetiskt sätt fångar upp en melankolisk känsla som jag kan förhålla mig och känna igen mig i, är verken *Finally, Finally* av Ivars Drulle samt *Long day* av Kriss Salmanis.

TRINE SØNDERGAARD

Dansk konstnär som arbetar främst med fotografi, och deltar med fotoserien *Interior* i Nordic Art Station.

Vilken roll spelar nostalgi, melankoli och vemod i ditt fotografi?

Jag har ingen intention att göra melankoliska eller nostalgiska bilder. Vad jag försöker undersöka är tomheten, stillheten och introspektionen. Mitt arbete adresserar ett mentalt tillstånd av avskildhet, och mitt fokus ligger på det introspektiva och mentala utrymmet som finns bakom bilden.

Är det viktigt att undersöka meningen av en plats i ditt arbete?

I min serie *Interior* tog jag bilder av tomma danska gods. Jag är intresserad av det faktum att dessa platser står tomma, och att de hittills har varit det under en väldigt lång period, ibland

århundraden. De står och väntar – ett slags mitt emellan-tillstånd som jag dras till.

Jag fokuserar på ljuset i dessa bilder, och rummet som ljuset skapar. Åskådarens uppmärksamhet dras alltid mot något utanför rummet, det finns alltid öppning eller liknande.

Serien *Interior* är en visuell och tematisk fortsättning på mina porträttserier *Guldnakke* och *Strude*. Precis som dessa serier relaterar *Interior* till åskådaren/världen genom att vända sig bort, pekandes mot något som inte är synligt, och ett inre tillstånd.

PEKANDES MOT NÅGOT SOM INTE ÄR SYNLIGT

Trine Søndergaard, *Interior #31*, Archival Pigment Print, 2012. Courtesy Martin Asbæk Gallery, Copenhagen & Bruce Silverstein Gallery, New York.

IVARS DRULLE

Konstnär från Lettland som arbetar främst med skulptur och installationer. Han berättar om vad lettisk melankoli är och hur det återspeglas i några av sina verk som visas på Nordic Art Station.

Vad är "lettisk melankoli" för dig?

Lettisk melankoli är när du ser att alla omkring klarar sig bättre än vad du gör, att alla andra verkar ha det bra, men inte du, så du börjar dricka. Det är väldigt billigt att dricka i Lettland. Jag ser en person som sitter i sin källare eller garage med gardinerna neddragna och dricker, ensam. Det är den lettiska melankolin, men jag vet inte om det är någon skillnad från andra länder.

I ditt verk *My neighbour Sirmbardis* (2010/11) visar du en man som sitter på en bänk och tittar genom lager av tid. Vad beskriver ljudet? Ser vi på en berättelse om nostalgi?

Ljudet är en repetitiv ton för att symbolisera att personen varje dag gör samma sak och inget riktigt händer. Ibland kan du höra en slinga ur en tysk poplåt – det är inspelat från en kortvågsradiostation som in karaktär brukade lyssna på. De spelade tysk countrymusik.

I verket *Magda Goebbels and her six children. The last night* (2010) berättar du historien om de förgiftade barnen från första maj 1945. En väldigt tragisk historia. Hur är tragik och melankoli sammankopplade?

Tragedi och melankoli är inte uppenbart sammanlänkade för mig. Du behöver inte ha en tragisk erfarenhet för att bli melankolisk, snarare tvärtom. Melankoli kan triggas under den varmaste och soligaste våren när alla runt oss vaknar och lever sina liv fullt ut... alla utom du. Hursomhelst, om det finns en tendens till melankoli, skulle vissa tragiska händelser kasta in dig i det melankoliska tillståndet omedelbart.

NÄR DU SER ATT ALLA OMKRING KLARAR SIG BÄTTRE ÄN VAD DU GÖR

Ivars Drulle, *Magda Goebbels and her six children. The last night*

Ivars Drulle, *My neighbour Sirmbardis*

PLATS FÖR VEMOD

Ordet *mod* sitter i begreppet vemod och antyder till att en person är modig och bekänner en känsla av sorg, längtan och tillhörighet. Vemod översätts till engelska *white melancholy*, oftast använder man dock *melancholy* (melankoli). Känslan av vemod finns runt om på jorden, men oftast avviker betydelsen beroende på var man befinner sig.

Tyska ordet *Weltschmerz* som myntades 1823 av tyska författaren Jean Paul (Johann Paul Friedrich Richter) är en känsla av sorg och melankoli. *Weltschmerz* beskrivs som livsvemod av Thomas Mann och förknippas även med depression. Det är en växelverkan mellan individ och världen, ett ifrågasättande av sin omgivning och snarare en pessimistisk livskänsla.

Det portugisiska ordet *saudade* är däremot utnämnt till ett av de finaste orden i världen och är samtidigt ett av de ord som är svårast att översätta. Författaren Fernando Pessoa hyllar denna portugisiska form av vemod i en dikt och förklarar att det är bara portugis som kan förstå vad ordet innebär och verkligen betyder. Det är en känsla som beskriver längtan efter det förlutna som man aldrig kan mätta. Som en icke-portugis låter *saudade* som en eftersträvansvärd och rätt så positiv känsla.

Som vi kan se finns det en bred skala av vemodets och melankolins betydelse. För den ena är det mer positivt än för den andra. Det som alla uttryck har gemensamma är en känsla av längtan som är knuten till en sak eller en plats. Det handlar om ett samspel mellan en individ och en plats.

En plats kan både vara en fysisk plats eller en situation. Känslan och stämningen man befinner sig i är dessutom bunden till den individuella kulturen eller vilken bakgrund en person har. Genom årets Nordic Art Station och liknande undersökningar visas att det finns olika uppfattningar om vad vemod eller melankoli är i Norden och Baltikum. Vemod

är en individuell, sociologisk och kulturell känsla. Uppfattningen om den beror på var man kommer ifrån och hur man har lärt sig se på saken. Genom att vi rör

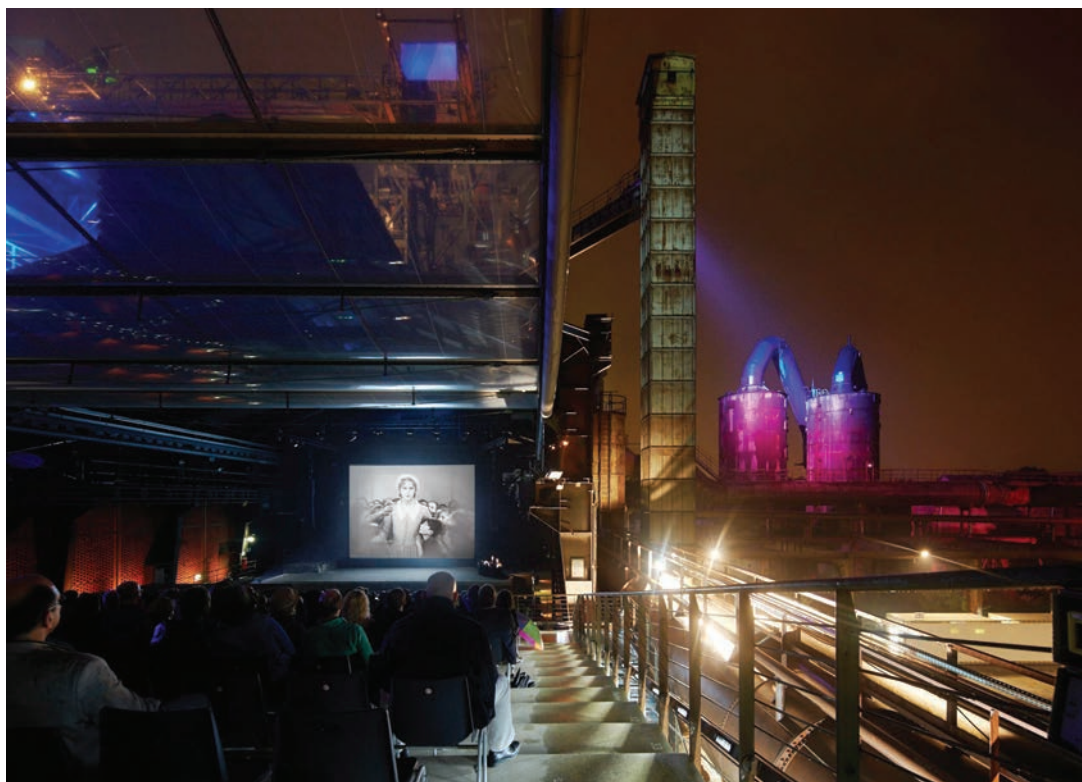

oss mycket mer i världen kan en känsla också anpassas eller förändras. Man kan lära sig nya känslor eller använder sina känslor i ett annat land. Ens individuella utveckling spelar roll. Vad är "nordiskt vemod" när människor som bor i Norden idag kommer från så många olika kulturella bakgrunder?

Platser såsom Art Lab Gnesta, Eskilstuna konstmuseum och parken Landschaftspark Duisburg-Nord i Ruhrområdet, Tyskland är ur ett historiskt och samtidskulturellt perspektiv intressanta att titta närmare på i diskussionen kring rum och nostalgi. Sörmländska Art Lab Gnesta ligger i det gamla bryggeriet i Gnesta och Eskilstuna konstmuseum har sin verksamhet i en produktionshall som är del av Volvos gamla

industriområde. Båda är exempel på hur platser återanvänts. Byggnaderna har egentligen haft en annan uppgift från början som inte längre existerar eller har flyttats. En annan sorts produktion har tagit över nu. De nya institutionerna för-

håller sig till den gamla platsens historia och bygger samtidigt en egen, ny historia.

Det finns många exempel runt om i världen där detta fenomen har ägt rum, däribland industriområdet Landschaftspark Duisburg-Nord som ligger i Ruhrgebiet, Tyskland där kulturarv och samtida kultur kopplas ihop. Parken har successivt blivit ett område som hyllar natur, sport, kultur och historia med ett program för alla åldrar och olika smak. Lokalen Gießhalle i Landschaftspark Duisburg-Nord är en av platserna som används för den löpande konstfestivalen Ruhrtriennale. Festivalen har fått sitt namn från floden Ruhr som löper genom Tysklands största tätområde, mest känd för kolgruvarna och dess industriarkitektur.

Hela området inscensätts genom färgad belysning under de mörka timmarna året runt och Gießhalle tillfälligt använts som biograf under Ruhrtriennale 2013. Intendenten

Heiner Goebbels valde visa den gamla stumfilmklassikern *Metropolis: Actuel Remix* som är ett så kallad Ciné-Concert som lägger till en samtida musikalisk tolkning till Fritz Langs stumfilmsklassiker *Metropolis*. Med detta refereras till platsens industriella historia. Samspelet mellan upplevelsen av samtidskonst och byggnadens historia lyfter betydelsen av det förflutna ännu intensivare. Samtidigt skapas plats för nya uttryck och deras vidareutveckling stöds.

Byggnaderna är betydelsefulla för områden de befinner sig i. Oftast har de varit medskapare till områdets karaktär eller blivit en viktig del av dess siluett genom åren. Människorna som har varit inblandade i byggprocessen eller som har arbetat i byggnaden tidigare har ett speciellt minne av och en koppling till platsen. Nostalg, som ursprungligen betecknar en sjuklig hemlängtan, förknippas här med industriromantik. Några tycks känna sig lite vemodiga eller nostalgiska över av att den gamla platsen inte finns kvar så som den har varit. Men platsen har förändrats till någonting positivt genom att använda sig av lokalen och fyller den med någonting nytt. Som konstnären Cajsja von Zeipel säger: ”Det är rum byggda för maskinen och inte människan, därav är arkitekturen storslagen. Den avskalade estetiken och rymden lockar såklart institutioner eftersom rummen är som gjorda för presentation.”

En plats utvecklas och förändras med tiden. Det gamla finns kvar och ska absolut bevaras men gärna också återanvändas och vara en plattform för ny produktion och nya känslor. Ta in det nya – ta *mod* ut ur vemod – och var modig att förändra och gå vidare, fast med respekt för historien.

Sally Müller
frilansande curator Köln/Stockholm, redaktör för Fält #3

CAJSA VON ZEIPEL

Konstnär från Stockholm som arbetar främst med skulptur. Somrarna 2012 och 2013 har hon varit gästande residencykonstnär hos Art Lab Gnesta.

Cajsa, du har både ställt ut på Eskilstuna konstmuseum och Art Lab Gnesta i Sörmland. I Eskilstuna visade du skulpturerna *Messy Minors*, *Blue Steel* och *Hello, Goodbye* under våren 2013 och på Art Lab Gnesta visar du skulpturen *Bat* ur serien *Zoo Collective* fram till slutet på november 2013. Båda utställningshallar ligger i gamla fabrikslokaler, Eskilstuna är Volvos gamla fabriksfabrik och Art Lab har varit ett bryggeri förut. Vad är det för platser för dig? Sitter det nostalgiskt kvar i byggnaderna och påverkar detta det samtida skeendet eller utställningarna inom byggnaderna?

På Västerås konstmuseum och Bomuldfabriken i Norge, där andra delar av Zoo Collective visas just nu är utställningslokalerna också gamla industribyggnader. Det är rum byggda för maskinen och inte människan och därav är arkitekturen storslagen. Den avskalade estetiken och rymden lockar såklart institutioner eftersom rummen är som gjorda för presentation.

Jag tror inte att det är primärt för upplevelsen av en utställning att byggnadens historia på någotvis är närvarande men det ger mig som konstnär en särskild relation till platsen om jag vet att det har svetsats i lokalerna och att det finns någonting som dunkar bakom väggarna.

På Art Lab är det särskilt så. Jag har varit i Gnesta två somrar i rad och det är kul att veta att arbetarna på bryggeriet delvis fick betalt i öl och gick ner och slängde flaskorna i Frösjön.

Ofta är det väl så att många gamla industrilokaler har fått stå tomma efter nedläggning och då blivit en typ av allemansrätt. En period av aktiv dvala då ungdomar och stadsnomader, bara tar sig an rummet. På Art Lab är efterlämningarna av den perioden tydliga i graffitin som man hittar överallt i huset.

Det har inte med nostalgi att göra för mig, mer en fascination för att det har gjorts saker på platsen, det är inte ett passivt rum. Hus som är byggda för produktion är sexiga.

EN KLASSKILLNAD MELLAN DE TVÅ ORDEN

Cajsa von Zeipel, *Bat*, Tobias Bernstrup, Zoo Collective, 2013

Cajsa von Zeipel, Crane, Tobias Bernstrup, Zoo Collective, 2013

Cajsa von Zeipel, Dog, Tobias Bernstrup, Zoo Collective, 2013

Titeln till triennalen Nordic Art Station på Eskilstuna konstmuseum är *Merry Melancholy*. Vad är skillnaden mellan melankoli och vemod för dig?

Melankoli har en klang av status, på liknande sätt som destruktivitet. Att vara destruktiv betyder att man har potential till skillnad från en fuck-up. Statusen i den destruktiva inställningen börjar ju odlas redan på mellanstadiet när man skröt om att inte ha pluggat någonting inför provet man hade alla rätt på (vilket såklart inte var sant). Jag tror vår kultur är så rädd för att misslyckas att det helt enkelt är lättare att börja identifiera sig själv som bad. I min värld pratar man om melankoli nästan som en positiv egenskap. Det är tungt att bära men det handlar i grunden om romantik.

Vemod däremot, är ickepotent känsla man upplever i en svensk röd stuga ute på landet, haha... Jag förknippar det starkt med en äldre generation. Det står för ett tillbakablickande kopplat till en otillfredsställelse till skillnad från melankolin som är mer utav en livstil och utan reell orsak. Vemod ger mig en bild av en person som funderar över sitt liv och som tänker *fan varför har jag inte gjort det där?*

Det finns ett erkänt misslyckande i vemodet också i en mer samtida version, ett typ av pre-vemod – *varför vågar inte jag göra det där?* Och då är vi plötsligt tillbaka i huvudet på fuck-upen. Det finns helt enkelt en klasskillnad mellan de två orden.

Det rummet på Art Lab i Gnesta du ställer ut din skulptur *Bat*, som hänger från taket som en riktig fladdermus, är kolsvart och bara upplyst genom två små strålkastare. Under produktionen av skulpturerna jobbade du också i detta mörka rum. Blev dina skulpturer lite mörka, mystiska eller kanske även melankolisk eller vemodig på grund av det? Har platsen inspirerat dig?

Det spelar definitivt stor roll i vilken typ av miljö jag arbetar. Förra sommaren var rummet helt vitt och ljuset var nästan kristet under vissa timmar på dagen. Jag kan inte påstå att verken i *Lento*, *Violento*-utställningen är kristna på något vis, men det kanske finns något oskuldsfullt över hela gruppen trots att de är involverade i snuskiga situationer.

Ibland jobbar man med rummet och ibland jobbar man mot det. Nu i Gnesta har jag jobbat med rummet. Att rummet var svartmålat i år har framförallt fungerat som ett sorts stöd för mig att gå på med svart pigment på skulpturerna för första gången. Att arbeta med svart är någonting som jag har tänkt på väldigt länge men det har alltid varit så att jag känt att jag har haft för snäv deadline och vart rädd för att paja verket. Utställningsrummet som också var min ateljé hjälpte nog till att vänja mig vid kontrasten mellan det svarta och det vita.

En stor del av hela min produktion är gjord i Gnesta eftersom jag varit där sammanlagt nästan fyra månader de två sista åren. Salen känns som en släkting. Det finns inget rum som jag har ställt ut på tidigare som jag känner så väl. *Bat* är verkligen ett resultat av min relation till stora rummet på Art Lab. Jag visste att jag ville använda takhöjden och på något sätt hylla alla nätter jag tillbringat där. Jag jobbar alltid natt!

Serien *Zoo Collective* består av sex stycken karaktärer som imiterar djur. Jag har under det senaste året ifrågasatt min typ av karaktär och om jag inte kan röra mig längre ifrån mitt egna uttryck. Men jag är liksom inte intresserad av korpulenta äldre män, så jag började detta projekt med intentionen av att istället låta mina karaktärer gå in i nya roller. Att utgå från en imitation utav djur, var ett val jag gjorde för att försätta mig själv i nån typ av motstånd. Jag menar, det är ju lite pinsamt för att inte säga barnsligt och jag gillar att utsätta mig själv med att inte känna mig bekväm utan att bygga upp ett motstånd mellan mig och arbetet. Typ, klarar jag att stå upp för det här?

Vad betyder färgen svart för dig?

Svart är min grundfärg, hälften av min garderob är svart. För mig står inte svart för vad färgen vanligtvis brukar symbolisera, sorg och destruktion. Anledningen till att jag arbetat med den vita färgen i mina skulpturer handlar till stor del just om motståndet i arbetet, att låta den vita ytan stå i kontrast till vad jag tematiskt jobbar med.

Zoo Collective är första projektet där jag lämnat den helvita ytan i mina skulpturer på riktigt. Jag har intensivt jobbat med den vita ytan i 4 år och inte bjudit in nya impulser. Det har varit ett medvetet val för att inte gå vilse hela tiden som jag upplevde att jag lätt gjorde under min utbildning när jag ständigt började jobba med nya medier och gjorde mind-maps som hade en ambition att rymma allt jag visste. Min hjärna är för vild för att palla en helt fri arbetsmetod och därför har jag under de sista åren gett mig själv en grund som består i en karaktär, ett format och en färg. Utifrån det kan jag trycka på gränserna och steg för steg öppna upp nya fält, just nu den svarta färgen.

Det är liknande förhållningen till rummet, om man jobbar med eller mot det. Jag har jobbat mycket emot mig själv.

Cajsia von Zeipel, *Elephant*, Tobias Bernstrup, Zoo Collective, 2013

Cajsa von Zeipel, *Rabbit*, Tobias Bernstrup, Zoo Collective, 2013

PAULA URBANO

Konstnär från Stockholm som arbetar främst med film och performance. Hon fick AIR Sörmland-stipendiet 2013 och är på residency på Art Lab Gnesta under hösten 2013.

AIR Sörmland är ett nyinrättat stipendium som vänder sig till svenska, nordiska och baltiska samtidskonstnärer som är intresserade av en arbetsperiod i en sörmländsk kontext. Stipendiet är ett samarbete mellan Art Lab Gnesta, Eskilstuna konstmuseum, Katrineholms konsthall samt länskonstkonsulenterna i Sörmland.

Titeln till triennalen Nordic Art Station på Eskilstuna konsthall är *Merry Melancholy*. Vad är skillnaden mellan melankoli och vemod för dig?
Vemod är mer en känsla, melankoli är mer ett tillstånd. Båda är nära sorgen, tungsinta. Melankoli är mer kopplat till ett (eventuellt förlorat) förlutet medan vemod är kanske mer i nuet. Båda är motsatsen till glädje eller lycka. Vemod

har närmare till ångest och melankoli är kopplat till något annat, något obefintligt som är utanför mig – vemod däremot är mer kopplat till självet.

Det känns som att män har företräde till melankoli och vemod. När jag gick på förberedande skola var det en lärare som sa rakt ut att melankoli är väldigt manligt, att oftare män än kvinnor känner melankoli och jag minns att jag blev både förvånad och lite provocerad för att jag ansåg och fortfarande anser att jag som kvinna ofta känner melankoli och att jag inte tycker det är kopplat till kön. Jag är osäker på om det är en allmän åsikt att män är mer melankoliska eller om det bara var han som tyckte det.

Du är född, uppvuxen, bor och arbetar i Stockholm. Vad är nordiskt vemod för dig?

Det nordiska vemodet är för mig starkt kopplat till tystnad, ensamhet och naturen. En ensam människa i skogen

ATT FÖRSÖKA FRYSA OCH BEVARA SIN VERKSAMHET OCH DÄRMED SITT LIV

eller vid en sjö ser jag framför mig. Finlands folksjäl uppfattar jag som lite mer vemodig än den svenska eller norska, det hör man kanske tydligast i folkmusiken. Jag kopplar skandinaviskt vemod till Tove Jansson, Edvard Munch, Karin Boye och Gunnar Ekelöf. Jag lyssnar mycket på samtida singer-songwriter som till exempel Ane Brun och Katarina Nuttall och i tidiga tonåren på Magnus Johansson, deras musik är vemodig för mig.

Om jag tänker på ordet melankoli så tänker jag på musikern Silvio Rodriguez eller poeten Pablo Neruda som är från Latinamerika som kanske representerar ett annat slags vemod, men jag är osäker på skillnaden mellan det skandinaviska och det latinamerikanska vemodet. För mig känns de lika. Möjligen är det latinamerikanska vemodet och melankolin lite mer social, bland människor, inte så starkt förknippat med naturen snarare till mellanmänskliga relationer.

Arbetar du konstnärligt utifrån temat vemod?

Nej det skulle jag nog inte säga, men det finns nog ett mått av tungsintet i många av mina verk. Det är mer knutet till de funderingar kring existentiella frågor som jag ägnar mig åt hela tiden, men absolut kan det tillstånd jag befinner mig i när jag gör verket kan komma att färga resultatet.

Hur hänger vemod ihop med ditt performance *Unfolded Blindfold* till exempel?

I videoverket *Livet som lögn* och performance *Unfolded Blindfold* finns det tungsinta. De är gjorda under en tid då jag kände mig melankolisk (snarare än vemodig). Om jag ska välja två verk så tänker jag i första hand på de två verken. Det är närmare sorg, förlust och vilshenhet de uttrycker – men sorg är ju nära vemod och melankoli.

Ett melankoliskt tillstånd, där man minns tillbaka och skulle vilja åter skapa/berätta ett förflutet. De kommer ur en tid då jag upplevde skuld över en stor känslomässig förlust. Då kände jag en önskan att vilja frigöra mig från skulden genom att be om förlåtelse. Då skrev jag den texten där jag i princip ber om ursäkt för hela min existens, jag uppförstorade den känslan och det blir nästan absurt, omöjligt.

Kände du dig lättare genom att göra verket?

Jag vet inte, det bara kom och jag valde att följa min intuition och fortsätta utveckla verket istället för att låta det vara. Jag testade att spela in verket med en grupp dansare under ett residency i på Cannonball i Miami och det kändes oerhört påfrestande att låta dem ta del av texten. Jag kände mig helt naken och utblottad, så jag tror snarare att det är jobbigt eller påfrestande, inte säkert på att det känns lättare.

Unfolded Blindfold

Paula Urbano

Performance text, 2012

Forgive me
Forgive me for believing I am someone
Forgive me for being it
Forgive me for not seeing you
Forgive me for seeing everything
Forgive me for not talking
Forgive me for talking too loud
Forgive me for liking you
Forgive me for wanting to give you
Forgive me for having what I want
Forgive me for wanting to understand
you
Forgive me for seeing right through you
Forgive me for not seeing myself
Forgive me for forgiving
Forgive me for keep looking
Forgive me for not finding
Forgive me for not catching up
Forgive me for having all the time in the
world
Forgive me for being in a hurry
Forgive me for being fast
Forgive me for being angry
Forgive me for being calm
Forgive me for being slow
Forgive me for looking you in the eyes
Forgive me for having to look away
Forgive me for not being good enough
for you
Forgive me for being better than you
Forgive me for forgiving
Forgive me for feeling

Forgive me for not saying it
Forgive me for saying it anyway
Forgive me for watching out

Forgive that I despise
Forgive that I admire
Forgive my shame

Forgive that I never learned
Forgive that I heard wrong
Forgive me for not feeling
Forgive me for being strong
Forgive me for feeling everything
Forgive me for stunning you
Forgive me for stunning myself
Forgive me for changing
Forgive me for being afraid
Forgive me for playing
Forgive me for scaring you
Forgive me for being brave
Forgive me for forgetting
Forgive me for being sensitive
Forgive me for being shy
Forgive me for taking much space
Forgive me for being quiet
Forgive me for screaming
Forgive that I need to whisper
Forgive that I get affected
Forgive me for letting me be affected
Forgive me for adapting
Forgive me for refusing to
Forgive me for being stubborn

Forgive me for giving in
Forgive me for not sharing my opinion
Forgive me for saying it anyway
Forgive me for wanting too much
Forgive me not caring
Forgive me for being oppressed
Forgive that I oppress myself
Forgive me for grieving
Forgive that it goes out on you
Forgive that I keep it inside me
Forgive me for being confused
Forgive that I have control
Forgive that I lost it
Forgive me for not being whole
Forgive me for wanting to take care of
you

Forgive me for not doing it
Forgive for keep saying no
Forgive me for sometimes saying yes
Forgive me for provoking you
Forgive that I don't notice it
Forgive me for not trying
Forgive me for being lazy
Forgive me for being manic
Forgive me for doing it wholeheartedly
Forgive me for giving up
Forgive me for letting believe
Forgive me for telling the truth

Forgive my silence
Forgive me for leaving you in that
silence

Forgive that I don't understand
Forgive that I misinterpret
Forgive me for understanding too much
Forgive me for knowing
Forgive me for loving

Forgive me for keep trying
Forgive me for keep coming back
Forgive me for not giving up
Forgive me for hoping
Forgive me for dreaming
Forgive me for wanting
Forgive me for longing
Forgive that I stand before you naked

Paula Urbano, *Unfolded Blindfold*.
Foto: Paula Urbano, 2012

Under hösten 2013 kommer du vara på residency hos Art Lab Gnesta. Vilket projekt ska du arbeta med under den tiden?

Jag ska göra flera saker där, bland annat göra en nyinspelning av *Unfolded Blindfold* för att jag inte blev helt nöjd med inspelningen i Miami, men det främsta projektet är ett videoverk om en familj som söker politisk asyl i Flen. Jag har använt mig av ett intersubjektivt berättargrepp på olika sätt – ett där flera personer belyser ett subjekt och där ett subjekt berättar om samma historia flera gånger.

Nu ska jag använda mig av flera personer som berättar om en händelse på så sätt vill jag fortsätta att utveckla mitt intersubjektiva berättar perspektiv. Det är ett försök att slå upp stängda dörrar, ett försök att synliggöra en osynlig grupp och berättar om historia.

Trots att man måste passera Gnesta för att komma till Flen är flyktningförläggningen inget som är synligt i Gnesta. Med mitt verk vill jag minska avståndet mellan oss och dem.

Där Art Lab befinner sig idag är ju en speciell plats i den bemärkelsen att det har varit ett gammalt bryggeri som stod tomt och börjades förfalla mellan 1960–2010. Det fanns techno club, kids som hängde där och sprayade – platsen har använts på nytt sätt, men den gamla historien sitter kvar. När Stiftelsen Karl Schultz-Köln och Marita Mörck-Schultz köpte fastigheten var det bestämt att platsen skulle få en ny uppgift och betydelse. Är det en känsla av vemod förknippad med det eller märks inte det? Är Art Lab en plats som har med vemod att göra?

Utgångspunkten att det finns nåt gammalt som ska räddas har med melankoli, snarare än med vemod att göra. Men när man startar nånting nytt, som Karl och Art Lab Gnesta, krävs en förhoppningsfull framtidstro och en positiv anda som är raka motsatsen till vemod och melankoli. Man måste blicka framåt när man startar något nytt och melankoli tycker jag har snarare än blick riktning bakåt. Men på ArtLab Gnesta finns det en önskan att tillvarata något förflutet. Jag kan tänka mig att Karl Schultz-Köln kände sig melankolisk när han kom på idén, hans sätt att försöka frysa och bevara sin verksamhet och därmed sitt liv genom att låta en grupp konstnärer driva Art Lab Gnesta. Men det kan lika gärna vara lite storhetsvansinne och att vilja skriva in sig i historien. När jag tänker efter finns det nog en koppling mellan högmod och melankoli tror jag.

LARS-ERIK WAHLBERG

Curator för Nordic Art Station 2013 med titeln *Merry Melancholy* på Eskilstuna konstmuseum.

Vad är melankoli för dig? Vad är skillnaden mellan melankoli och vemod?

Vemod är en kortvarig känsla. När jag ser att en tröja som jag köpt till min son blivit för liten så får jag en vemodig känsla eftersom jag minns tillbaka. Samtidigt är det positivt att han växer och blir stor. Eller som när man har avslutat någonting efter att ha jobbat hårt med det en lång tid, då kan man känna sig vemodig. Melankoli är ett tillstånd som är mer fördjupat än så.

Ni har döpt årets triennial till *Merry Melancholy*. När blir melankolin humoristisk för dig?

Humor kan ibland fungera som en säkerhetsventil. Så beskriver också komikern Henrik Schyffert i serien *The 90s* det. Vi människor är ju den enda levande varelse som kan förstå att det finns svält, sjukdomar, krig och jävligheter. Vi vet och vi förstår det. Men för att kunna hantera det behöver vi ibland använda oss av humor.

Hur uppstod titeln *Merry Melancholy*?

Vi ville hitta en fras som man lätt kunde utgå ifrån. När vi var i Finland för

ateljébesök satt vi på en pub en kväll och diskuterade melankoli. Endast melankoli var dock för dystert. *Merry Melancholy* hyllar båda sidorna av melankolin, och belyser det humoristiska perspektivet.

Tycker du att triennialen besvarar vad vemod eller melankoli är?

Det är en svår fråga, jag funderade aldrig på om jag ville hitta ett svar. Jag ville snarare hitta olika exempel på hur melankoli kan se ut. När jag kände att någonting har en ton som jag gillar så har jag fastnat för det. Vi har kanske inte besvarat frågan, men vi har berört delar av det. Besökarna kanske får svar. Jag ger bara alternativ, hoppas jag.

Varför ska vemodet hyllas – är det inte ett föråldrat begrepp utan positiva associationer?

När vi bestämt oss för tematiken såg vi att det var många andra som behandlade ett liknande tema. Vi insåg att vi var mitt i ett uppsving av att hylla eller lyfta fram den nordiska melankolin eller vemodet. Men tanken var inte att hylla begreppet, egentligen. Vi ville snarare undersöka vilka beröringspunkter och skillnader som finns då Norden utifrån kan uppfattas som ganska likartat.

MELANKOLI ÄR ETT TILLSTÅND SOM ÄR MER FÖRDJUPAT

GUDJÓN KETILSSON

Konstnär, bosatt på Island. Han arbetar främst med teckning och skulptur och bidrar med två skulpturala verk i Nordic Art Station på Eskilstuna konstmuseum.

Din installation *Melankoli* är en serie små skulpturer i vit lera, utplacerade på golvet i ett rum i Nordic Art Station på Eskilstuna konstmuseum. Håller du med om att skulpturerna berättar om det melankoliska tillståndet?

Installationen består av hundratals individers kroppar. Varje kropp är nedsänkt i sin egen melankoli. Jag vill understryka att verket inte handlar om att illustrera psykisk sjukdom. Det handlar mer om erfarenheten att vara deprimerad, tills dess att det skänker ett poetiskt behag mitt i det svarta. Det är en kombination av tillbakablickanden och ånger. Enligt mig är melankoli en estetisk upplevelse; en djup och attraktiv pool på gränsen mellan ljus och mörker. Det finns en inre mänsklig önskan om att sjunka ned i den.

När jag arbetade med verket tänkte jag mycket på Wim Wenders film

Himmel över Berlin. Där finns en minnesvärd scen när Ängeln går igenom en tunnelbanevagn och observererar människorna samtidigt som vi hör deras tankar.

Vad är "isländsk melankoli" för dig? Jag antar att när det gäller melankoli är islänningar emotionellt känsliga gentemot landskapet, vädret, närheten till havet (farliga vatten), korta dagar, långa vintrar etc. Naturen/vädret används ofta som en metafor för människors melankoliska tillstånd. Det ser man både i isländsk litteratur såväl som i konsten.

Trots att teorin om svart galla antagligen är föråldrad lever den i det isländska språket. Det ganska vanliga uttrycket *svartagalls raus* betyder att prata en massa pessimistiskt strunt.

EN ESTETISK UPPLEVELSE; EN DJUP OCH ATTRAKTIV POOL PÅ GRÄNSEN MELLAN LJUS OCH MÖRKER

Du intresserar dig för uttryck som kläder, frisyrer, rörelse. Skulle du säga att dess historiska förändringar är kopplade till samhällets sinnestämning?

Den mänskliga kroppen har alltid varit fundamentet för mina arbeten, särskilt i sin frånvaro. Jag inspireras av kroppen genom dess vardagliga koppling till objekt. Kläder, till exempel. I några av mina arbeten där kläder är involverade skulle man kunna säga att jag undersöker objektens historiska förändringar.

Det är svårt att distingera kläder och tid.

Historia kan utforskas genom objektet vi använder, som kläder. Men jag är också fascinerad av objekt som tar form genom kopplingen till vår kropp, som verktyg. Verktygen har genom historien haft en enormt stor betydelse för människans utveckling genom tiderna. Verktygen är inte bara bilden av vår handgripliga interaktion med omvärlden. De är också viktiga utgångspunkter i vår symboliska värld. Så, för att svara den andra delen av din fråga, ja. Jag skulle säga att historiska förändringar av kläder och objekt av definitivt kopplade till samhällets sinnestämning.

EMMA STRINDMAR NORSTRÖM

Doktorand på institutionen för litteraturvetenskap och idéhistoria i Stockholm. Inom ramen för Forskarskolan i estetiska vetenskaper undersöker hon gränserna mellan fiktion och icke-fiktion och intresserar sig för narratologiska konstruktioner.

Emma, du undersöker gränserna mellan fiktion och icke-fiktion i ditt forskningsarbete. Hur mycket har vemod med fiktion och icke-fiktion att göra?

Ingenting. Vemod finns i både fiktionsella och icke-fiktionsella sammanhang, oavsett hur man definierar de begreppen.

Vad är vemod för dig? Hur skulle du beskriva begreppet vemod till en person som inte vet vad det är eller inte ha ett ord för det i sitt eget språk?

För mig är vemod en ganska behaglig sinnesstämning som handlar om att fundera över hur tillvaron är, har varit, och hur det skulle kunna vara. Det är nog nyttigt att låta vemodet ta plats ibland. Om jag skulle beskriva ordet

skulle jag säga att det handlar om melankoli och existentiella frågor som ensamhet och vad är det att vara människa.

Vemod är förknippat med jaget. Det är en känsla eller en stämning man befinner sig i. Skulle du säga detta stämmer? När man ser närmare på jaget i litterära narrativ – är vemod en känsla som upprepas eller är det ett motiv som sällan används?

Ja, det håller jag med om. I de litterära narrativ som jag undersöker, som handlar om jaget och om konstnärskap, är vemod ett återkommande motiv. Att rannsaka sig själv och se tillbaka på sitt liv, som man gör i självbiografiska texter, är delvis vemodigt.

UPPFATTNINGEN OM DET SKANDINAVISKA VEMODET VERKAR LIVSKRAFTIG MEN DET ÄR NOG EN MYT SOM KAN IFRÅGASÄTTAS

När man pratar om nordiskt vemod är det många som nämner Ingmar Bergman. Hur kommer det sig och varför tycker du hans verk spelar en roll i detta sammanhang?

Bergman har nog fått representera bilden av Sverige (och Norden) med sina mörka årstider och myten om de höga självmordstalen. Mycket har det nog att göra med hans tidiga filmer. Hans filmspråk med mycket tystnad, ödsliga landskap och platser, religiöst tvivel och människor i kris är lätt att associera med vemod. Men samtidigt är det missvisande eftersom hans konstnärskap rymmer mycket humor, ilska och konflikt – uttryck som ligger ganska långt från vemod. Roy Andersson tycker jag är ett bättre exempel på en filmskapare som fångar någon sorts vemodig stämning där den grå vardagligheten ställs i kontrast mot den ”vanliga” människans längtan och reflektioner.

Hur ser den samtida synen på ”nordiskt vemod” ut?

Uppfattningen om det skandinaviska vemodet verkar livskraftig men det är nog en myt som kan ifrågasättas. Kanske beror den på något så banalt som klimatet: vi har mörker och kyla stora delar av året och människor längtar efter ljus och värme. Men vemod skulle jag säga är något som finns *inom* människor oavsett var man befinner sig geografiskt. Det vore intressant att undersöka vilka positiva och/eller negativa konsekvenser myten om det skandinaviska vemodet har haft.

EFTERORD

Tiden är vårt hem. Just därför är känslotillståndets historia också ett sätt att förstå vår egen samtid. Inte genom att leta kontinuitet och raka spår, utan tvärtom genom att fråga: skapar varje samtid en egen känslorepertoar? Vad driver i så fall förskjutningen? Och ändras inte bara uttrycken för känslor, utan också deras innehåll?

– Karin Johannisson, *Melankoliska rum* (2009)

Fälts tredje nummer har för första gången i tidskriftens korta historia ett genomgripande tema; melankoli. Det var efter ett samtal med projektledare och curator för Nordic Art Station, Eskilstunas återkommande triennial för samtida konst, som Art Lab Gnesta och Eskilstuna konstmuseum bestämde sig för att producera tidskriften tillsammans utifrån utställningens tematik.

Precis som idéhistorikern Karin Johannisson tydliggör i inledningen till boken *Melankoliska rum – om ångest, leda och sårbarhet i förfluten tid och nutid* (Albert Bonniers förlag, 2009) ligger en av de intressanta aspekterna i hur temat speglar vår samtid, hur känslor – både den levda erfarenheten och hur de formuleras – kan beskriva vår omvärld och dess förändring. Nordic Art Stations upplaga 2013 går under rubriken *Merry Melancholy*, och har velat syna detta utifrån ett nordiskt och baltiskt sammanhang där föreställningen kring geografins särskilda förutsättningar, som landskapet, klimatet, och dess påverkan på känslostrukturer blivit botten för en viss humor.

Med hjälp av gästredaktören Sally Müller baseras denna utgåva av Fält på ett antal intervjuer med konstnärer och andra personer som varit involverade i våra respektive verksamheter. I tidskriftens händer växer nya bilder fram, ofta högst personliga. Kopplingen till fiktionen och tankar om Sörmlands socioekonomiska historia varvas med språk-

liga associationer – ordet melankoli betyder ursprungligen svart galla, något som fått fäste i det isländska språket.

Fält #3 är på ett vis en enkät, ett utsnitt av hur just vi som svarat förhåller oss till melankolin och närbesläktade begrepp som vemod och nostalgi. På så sätt ringas även platsen in, där Sally Müller ställer frågan om nostalgins roll då gamla industribyggnader får nya funktioner som konsthallar i både Gnesta, Eskilstuna och Ruhrgebiet, Tyskland.

Vår förhoppning är att tidskriften jämte utställningen kan bli en fond för nya diskussioner där frågan vänds tillbaka mot vår egen samtid. Vilka förutsättningar ges vi idag och hur påverkar de vår upplevelse av melankoli? Vilka känslomässiga konsekvenser får samtidens ideal om den lyckade människans individuella projekt? Och hur speglas detta i samtidskonsten?

På så vis kan samtalet också bli grunden för ett kollektivt engagemang.

Caroline Malmström
curator, Art Lab Gnesta

Fält ges ut av Art Lab Gnesta i samarbete med Eskilstuna konstmuseum som en del av produktionen 2013. Detta är det tredje numret av tidskriften.

Gästredaktör: Sally Müller
Korrektur: Caroline Malmström
Grafisk form: Maryam Fanni
och Rikard Heberling
Tryck: Elanders, Falköping,
november 2013
Papper: Cyclus Offset 80g,
Balance Gloss 250g
Upplaga: 200
ISSN: 2001-3434

Fotot på omslaget är taget i det gamla slakteriområdet Schlachthof "Fleischversorgung Köln" i Köln-Ehrenfeld, Tyskland. Bilden är från sommaren 2013 när Sally Müller var på plats för besiktning av eventuell utställningslokal. Byggnaden som har börjat förfalla har lämnats så som den var när slakteriet flyttade 2011. Det finns gamla maskiner och kontorsmaterial kvar. Värdefullt material har avlägsnats, som en förberedelse inför ombyggnaden som aldrig ägde rum. Platsen befinner sig i ett fryst tillstånd där tiden verkar stå still. Det är inte klart vad som ska ske där. Kommer det rivas, kommer det byggas om och får den gamla historien sitta kvar i den nya platsen?

Omslagets insida: Trine Søndergaard, *Interior #29, 30*, Archival Pigment Print, 2012. Courtesy of Martin Asbæk Gallery, Copenhagen & Bruce Silverstein Gallery, New York.

Art Lab
Gnesta

**ESKILSTUNA
KONSTMUSEUM**

KULTURRÅDET

